

*Professor Jens Peter Nielsen
Rønne Alle 5, 3450 Allerød*

Den 4. januar 2009

Til hvem det måtte vedrøre

Faglig udtalelse vedrørende søer som udsættes levende fra svinebesætninger

I en henvendelse fra Danske Svineproducenter af 30. november 2008 blev jeg anmodet om en faglig udtalelse vedrørende spørgsmålet:

Kan søer, som udsættes levende fra besætninger/slagtesøer generelt betragtes som tilskadekomne eller dyr som undergår en patologisk proces eller som dyr med fysiologiske skavanker?

Spørgsmålet er besvaret med en kort redegørelse for de generelle forhold omkring udsætter/slagtesøer, en gennemgang af den videnskabelige litteratur der vedrører spørgsmålet og en konklusion.

Generelle forhold vedrørende udsætter/slagtesøer

Søer udsættes levende fra besætninger med henblik på slagtning, når svineproducenten skønner, at de ikke længere skal bruges i produktionen. Dette sker typisk i perioden efter fravænning, hvor det skal besluttes om soen skal gennemføre en ny drægtigheds- og diegivningsperiode. Søer der ønskes udsat og er egnede til transport og fødevareproduktion, kan herefter sendes til slagtning. Søer der ikke er egnede, kan forblive eller aflives i besætningen. Årsagen til aflivning kan være sygdom herunder tilskadekomst, patologiske processer eller fysiologiske skavanker.

De transport- og slagteegnede søer kontrolleres ved afhentning af transportfirmaet, der sammen med svineproducenten har ansvaret for, at dyrene er transportegnede. Ved ankomst til slagteri eller samlestald bliver søerne synet ved såkaldte "levende syn" eller "indsyningskontrol". Hvis der på dette tidspunkt observeres uforsvarlig dyrevelfærd, skal den kontrollerende dyrlæge, i henhold til lovgivningen, foretage en politianmeldelse. I 2007 blev der således foretaget politianmeldelse af 132 forhold vedrørende skuldarsår (Fødevarestyrelsen 2008) svarende til 0,3 promille af de ca. 390.000 søer der samme år blev slagtet i Danmark. Før og efter slagtning kontrolleres søerne med henblik på kødkontrolmæssig bedømmelse. På baggrund af bedømmelsen blev nogle få promille af dyrene i 2007 kasseret som fødevarer.

Videnskabelige undersøgelser vedrørende spørgsmålet

Med henblik på at vurdere slagtesøers tilskadekomst, patologiske processer eller fysiologiske skavanker kan benyttes videnskabelige undersøgelser vedrørende:

1. svineproducenternes egne angivelser af årsager til at udsætte søer
2. observationer i forbindelse med rutinemæssig kødkontrol af slagtesøer
3. observationer i forbindelse med udvidet diagnostik på slagterier

Alle disse informationer kan have mangler i form af unøjagtigheder eller manglende registreringer, men tilsammen giver de det bedst mulige billede af situationen. Det skal bemærkes, at de søer der eksporteres levende, ikke vil være tilgængelige for slagtemæssige undersøgelser i Danmark. I 2007 drejede det sig om ca. 200.000 dyr (Statistik 2007, Danske Slagterier).

Ad1.

Svineproducenternes egne angivelser af årsager til at udsætte søer kan især henføres til fire kategorier: 1. problemer med at få dyrene drægtige, 2. for dårlig evne til at passe grise, 3. for høj alder, 4. sygdom og skader. Disse årsager er nogenlunde ens i lande med intensiv svineproduktion (D'Allaire 1987, Stein et al. 1990, Vestergaard et al. 2004). I en dansk undersøgelse af 64.000 løbne søer (Vestergaard et al. 2004) angav de involverede svineproducenter følgende fordeling af årsager til slagtning af 10.424 dyr: Manglende drægtighed (28 %), dårlige moderegenskaber (25 %), soens alder (20 %), sygdom og skader (14 %), manglende brunst (7 %), pladsmangel (5 %) og uhensigtsmæssig adfærd (1 %).

Årsagerne med relation til manglende drægtighed, moderegenskaber og alder vil generelt ikke være direkte forbundet med, at dyrene er tilskadekomne, undergår en patologisk proces eller har fysiologiske skavanker. Årsagen "sygdom og skader" (14 %) kan derimod være forbundet med at dyrene er tilskadekomne, undergår en patologisk proces eller har fysiologiske skavanker. Det er dog vigtigt at præcisere, at disse dyr efter rekonvalcens og opheling, på det tidspunkt hvor de atter er raske, i mange tilfælde kunne transporteres og slagtes. Med baggrund i svineproducenternes egne angivelser af årsager til at udsætte søer, kan det således konkluderes, at dyrene generelt ikke er tilskadekomne, undergår en patologisk proces eller har fysiologiske skavanker.

Ad2.

Ved slagtning kontrolleres dyr i henhold til Instruks for Kødkontrol, der angiver en række bemærkninger hos dyr med skader, patologisk processer eller fysiologiske skavanker. I et studie af 24.000 søer fra 207 besætninger i år 2000 blev forekomsten af bemærkninger vurderet i relation til velfærd hos søerne (Cleveland-Nielsen et al. 2004). De hyppigste bemærkninger (udover skuldersår) havde følgende median-prævalenser: Bidsår 4,1 %, byld på ryg 3,0 %, byld på hals 2,8 % og byld på ben 0,8 %. Herudover forekom byld i bughulen samt kronisk bughindebetændelse med median-prævalenser på henholdsvis 0,8 og 0,7 %. Median-

prævalensen af skuldersår var på dette tidspunkt (år 2000) 7,2 %, men efter den massive indsats mod netop denne tilstand, kan denne værdi næppe længere regnes for repræsentativ.

Fundene i undersøgelsen viser, at der hos hovedparten af dyrene ikke blev påvist skader, patologiske processer eller fysiologiske skavanker ved den rutinemæssige kødkontrol. Forekomst af rifter og sår i huden eller isolerede, indkapslede bylder i et mindre antal dyr, ændrer ikke på dette.

Ad3.

Med henblik på en mere detaljeret registrering af organforandringer, der kunne belyse årsager til udsætning af søer til slagtning publicerede Christensen og Vestergaard i 2004 en undersøgelse af 775 slagtesøer fra 10 sobesætninger. Ved undersøgelsen blev påvist skuldertrykninger hos 14 %, akut eller kronisk ledbetændelse hos 20 %, forandringer i æggestokke hos 21 %, forandringer i børen hos 7 %, forandringer i blæren hos 21 % og sår eller ar i maven hos 31 % af dyrene. Lignende fund blev observeret i en tidligere undersøgelse (Christensen 1997).

Disse fund viser, at en betydelig del af slagtesøerne havde tegn på især kroniske patologiske tilstande, der kan have været en medvirkende årsag til beslutningen om at udsætte dyrene. Unormale forhold i æggestokkene ville f.eks. kunne medføre manglende drægtighed, der efterfølgende forårsagede udsætningen. Forekomst af kroniske patologiske processer kendes også hos yngre slagtedy (slagtesvin), hvis disse underkastes en grundig patologisk undersøgelse. Af undersøgelsen fremgår ikke, hvor mange dyr der var helt uden akutte eller kroniske patologiske processer. På baggrund af de opgivne forekomster må det dog skønnes, at det er et klart mindretal af søerne, der undergår en egentlig patologisk proces.

Konklusion

Undersøgelser af årsager til at svineproducenter udsætter søer, viser, at manglende drægtighed, moderegenskaber og alder udgør de hyppigste årsager i Danmark og udlandet. Skader og sygdom var i en dansk undersøgelse årsag til 14 % af beslutningerne om slagtning. Opgørelser af slagteribemærkninger ved den rutinemæssige kødkontrol på so-slagterier viser, at kødkontrolmæssige bemærkninger registreres hos < 10% af de slagtede dyr. Udvidet diagnostik på slagtesøer afslører flere patologiske processer især af kronisk natur. Disse forekommer dog hos et mindretal af dyrene, og det er dermed ikke et generelt fænomen. Det skal i den forbindelse erindres, at levende væsener generelt vil udvikle patologiske processer med tiden, afhængigt af de belastninger og smitstoffer de udsættes for.

På baggrund af ovenstående gennemgang vil jeg konkludere, at søer som udsættes levnede fra besætninger/slagtesøer, ikke generelt kan betragtes som tilskadekomne, eller dyr som undergår en patologisk proces eller som dyr med fysiologiske skavanker.

Referencer:

Christensen, G. (1997). Udvidet slagtedyrsdiagnostik på udsættersøer (USK-repro), 2. Sammenhænge mellem udsætterårsager, slagtefund i køns- og urinvejsorganer, ernæringstilstand og årstid. Dansk Veterinærtidsskrift, 80: 955-961

Christensen, G. & Vestergaard, K. (2004). Slagtefund fra udvidet diagnostik (USK) på udsættersøer fra 10 sobesætninger. Meddelelse nr. 657, Landsudvalget for Svin, Danske Slagterier

Cleveland.Nielsen, A. Christensen, G. Ersbøll, AK (2004). Prevalences af welfare-related lesions at post-mortem meat-inspection in Danish sows. Preventive Veterinary Medicine, 64: 2/4, 123-131

D'Allaire, S (1987). Culling patterns in selected Minnesota swine breeding sow herds. Can. J. Vet. Res. 51, 506-512

Danske Slagterier (2008) Statistik 2007

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Fødevarestyrelsen (2008) Kontrol af dyrevelfærd 2006 og 2007. Resultater fra den danske kontrol af velfærd under transport, på slagterier og i besætninger med landbrugsdyr og heste.

Vestergaard, K., Christensen, G., Petersen, L.B. & Wachmann, H. (2004). Afgangsårsager hos søer – samt obduktionsfund hos aflivede og selvdøde søer, Meddelelse nr. 656 Landsudvalget for Svin, Danske Slagterier

Med venlig hilsen

Jens Peter Nielsen
Professor
Fagområdet Svinesygdomme
Københavns Universitet